

Специјални резерват природе

"Увац"

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ "УВАЦ"

Фото: Владимир Мијаиловић

ИЗВЕШТАЈ о остваривању Програма управљања за 2022. годину

Нова Варош, јануар 2023. године

I УВОД

СРП "Увац" је стављен под заштиту уредбом Владе РС ("Сл. гласник РС", бр. 25/06 и 110/06) и установљен је за заштићено природно добро од изузетног значаја, природно добро I категорије. Простире се на површини од 7543 хектара, територији општине Сјеница припада 2018 хектара (26,75%), а територији општине Нова Варош припада 5525 хектара (73,25%).

Током априла месеца претходне 2021. године на сајту Министарства за заштиту животне средине објављен је Нацрт Уредбе о проглашењу и студији заштите Специјалног резервата природе "Увац". Ову стручну основу за заштиту (Студију заштите) је израдио ЗЗПС у августу месецу 2019. године и истом се на подручју успостављају сва три степена заштите и предвиђено је проширење граница заштићеног подручја на површину од 11.746,19 хектара, од чега је у државној својини 7.075,49 хектара (60,24%), у приватној својини 4.535,26 хектара (38,61%) и у јавној својини 135,42 хектара (1,15%). Од наведених 11746 хектара, 8064,5 хектара припада територији општине Нова Варош, 3643,5 хектара територији општине Сјеница и (први пут) 38 хектара територији општине Прибој.

Основни циљеви и задаци Резерват Увац д.о.о. су дефинисани Уредбом о заштити СРП "Увац" и подразумевају очување и одрживо коришћење природних вредности специјалног резервата природе који је националног и међународног ранга, његових природних богатстава - првенствено вода, шума, пашњака, птица, дивљачи, риба... У члану 2. наведеног акта Владе утврђено је да се СРП "Увац" ставља под заштиту *"да би се очувао и размножио белоглави суп - ретка врста лешинара, да би се очувала станишта и побољшало стање других значајних врста птица, ловне дивљачи и осталог животињског света, да би се обезбедили услови за поновно насељавање врста биљака и животиња које су нестале с тог подручја, да би се сачувала и повећала разноврсност риба и оптималним уловом и коришћењем сачувала и повећала њихова бројност, да би се сачували разноврсност флоре, шумских и осталих биљних заједница, да би се сачувала рељефна и водена обележја и спелеолошке и друге вредности геонаслеђа, да би се очували и побољшали природни чиниоци животне средине, првенствено квалитет вода и земљишта, да би се очувала лепота и разноврсност предела и створили услови за одрживо коришћење и планско уређење заштићеног подручја у интересу науке, образовања, културе, рекреације и еко туризма"*.

Чланом 5. Уредбе о заштити утврђено је да Специјалним резерватом природе "Увац" управља и о заштитној зони се стара Друштво с ограниченом одговорношћу Резерват Увац, са седиштем у Новој Вароши (даље: Резерват Увац д.о.о), које је основано одлуком Владе РС, у децембру 2006. године ("Службени гласник РС", број 110/06).

Рад Резерват Увац д.о.о. у 2022. години одвијао се на основу Програма управљања за 2022. годину, и био је усмерен ка извршавању задатака и планираних активности које су дефинисане овим Програмом. Услед отежаних услова пословања насталих у околностима епидемије изазване вирусом COVID-19, недовољног броја запослених у чуварској служби као и неповољне старосне структуре, чињенице да послове шефа

чуварске службе и управника рибарског подручја обавља једно лице, чињенице да је вршилац дужности директора још јула месеца поднео неопозиву оставку а да исти још није разрешен (од стране оснивача, односно Владе Републике Србије), самим тим ни именован нови вршилац дужности директора (као ни расписан конкурс за избор директора), један део планираних активности није реализован.

Такође, ниво воде увачких језера (првенствено Увачког и Златарског језера, али и, у појединим деловима године, Радоињског језера) је од почетка године, а посебно од краја фебруара 2022. године изузетно низак (чак 20-30 метара нижи од "регуларног" нивоа, односно пуне коте), што се неповољно одразило на "много фронтова", као што су: мрест одређених рибљих врста, размножавање водоземаца, изузетно лоша туристичка сезона, немогућност завршетка радова на понтону на локалитету Маркова раван ("сјеничка" страна Увачког језера, где воде уопште није било, па самим тим није реализован ни један туристички обилазак пловилима), немогућност уређења Ледене пећине, односно стазе у истој (јер се до Ледене пећине долази искључиво водом).

На реализацији Програма радило је 15 лица запослених у Резерват Увац д.о.о.. Једном лицу, а које је обављало посао чувара заштићеног подручја, је дана 06.12.2022. године престао радни однос, због одласка у старосну пензију (навршених 65 година живота и најмање 15 година радног стажа). Из наведеног произилази да је тренутно у Резерват Увац д.о.о. запослено укупно 14 лица (13 лица у сталном радном односу и једно лице у радном односу на одређено време), и то: 4 (четири) лица запослена у управи (в.д. директора, саветник за нормативно - правне послове, књиговођа Друштва и секретар). У служби надзора тренутно је запослено 9 (девет) лица. Чуварску службу СРП "Увац" тренутно чини: 5 (пет) чувара заштићеног подручја (четири у сталном радном односу и један/наведени у радном односу на одређено време), управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе који врши, организује и спроводи надзор над заштићеним подручјем и 3 (три) рибочувара. Служба надзора (чуварска и рибочуварска служба) је током 2022. године претрпела значајне промене које се односе на запослена лица. Од 01.04.2022. године у радном односу на неодређено време се налазе и Душко Мандић (чувар заштићеног подручја) и Неџад Џановић (рибочувар), док од 18.05.2022. године се у радном односу на одређено време од годину дана, до 17.05.2023. године, налази Ади Адиловић (чувар заштићеног подручја). Наведена лица су "попунила" места лица која су у претходном периоду обављала послове чувара, али су иста испунила услове за одлазак у старосну и превремену старосну пензију. Месуд Реброња, чувар заштићеног подручја, је 06.12.2022.године стекао услове за старосну пензију, и престао са радом у Резерват Увац д.о.о..

Поред наведених, у сарадњи са Националном службом за запошљавање и ОУ Нова Варош, а кроз програм Јавни радови (односно два програма), ангажовано је још 11 (једанаест) лица у трајању од четири месеца. Кроз програм стручне праксе, у 2022. години, такође у сарадњи са ОУ Нова Варош и Националном службом за запошљавање, ангажована су два лица: Бојана Суботић (до 19.10.2022. године - укупно годину дана) и Невена Опанчина (до 19.07.2022. године - укупно девет месеци).

Истичемо на крају уводног дела овог извештаја да су зараде запослених изузетно ниске, односно 11 од 15 запослених лица остварује зараду на нивоу "минималца", док је чак и зарада в.д. директора Резерват Увац д.о.о. (са седмим степеном стручне спреме и више од 20 година радног стажа) знатно испод републичког просека. Правилник о раду Резерват Увац д.о.о. предвиђа могућност расподеле дела добити запосленима, Скупштина Резерват Увац д.о.о. је на својој седници одржаној 28.07.2022. године донела одлуку у складу са поменутиим Правилником о раду, међутим, мишљење Минисарства финансија је да се не може дати сагласност на овакву одлуку "због тога што је још увек присутан вирус COVID – 19 и због енергетске кризе у којој се налази РС". Сви запослени су, услед свега наведеног, веома немотивисани за рад, а посебно запослени чувари заштићеног подручја, рибочувари и остали запослени, јер са зарадом коју остварују "једва састављају крај са крајем".

У 2022. години задаци прописани Програмом управљања су реализовани кроз шест области деловања:

- 1. Заштита, одржавање, праћење стања и унапређење природних и створених вредности** - у склопу ове области вршено је: чување и чишћење повереног подручја, исплата зарада запосленим лицима, опремање чуварске и стручне службе ХТЗ обућом, набавка горива, вршено одржавање материјално-техничких средстава, изведени су радови на одржавању визиторског центра на Кокином броду. Вршено је одржавање видео надзора, постављање табли упозорења, обавештења и забрана, исхрана белоглавих супова и других некрофагих врста и чишћење хранилишта, вршена је контрола гнежђења белоглавих супова и маркирање младунаца, истраживање диверзитета птица у СРП "Увац". У волијерама је пружана помоћ повређеним птицама. Све ове активности реализоване су кроз четири подобласти:
 - приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима;
 - приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима;
 - управљање природним ресурсима; и
 - задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама.
- 2. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада** - у оквиру ове области са стручним установама рађено је следеће: Израда Програма управљања рибарским подручјем Специјалног резервата природе "Увац" (скраћено: ПУРП СРП "Увац") за период 2023.–2032. године, у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда ("Сл. гласник РС", бр. 128/2014 и 95/2018 - др. закон); Мониторинг стања рибљег фонда; Наставак ихтиофаунистичких истраживања младице; Мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца на подручју Специјалног резервата природе "Увац" – наставак истраживања рађених 2019. и 2021. године; Мониторинг слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја СРП "Увац" – наставак истраживања рађених 2021. године.

3. **Планирање, изградња и уређење подручја** - у оквиру ове области извршено је: одржавање постојећих пешачких стаза; Набављен је челични материјал за вез за понтонску пристан за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на локалитету Маркова Раван;
4. **Промоција вредности заштићеног подручја** - у оквиру ове области извршено је: континуирано медијско приказивање (дневне и недељне новине, магацини, часописи, радио, ТВ, интернет), израда календара, штампање улазница и дозвола за рекреативни риболов, извршена је набавка два ванбродска мотора за туристичка пловила. Све ове активности реализоване су кроз две подобласти:
 - задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности; и
 - задаци и активности на развоју одрживог туризма.
5. **Сарадња** - активности у оквиру ове области реализоване су кроз шест подобласти:
 - сарадња и партнерство са локалним становништвом;
 - сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју;
 - сарадња са невладиним организацијама;
 - међународна сарадња;
 - организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења;
 - сарадња са управљачима спелеолошким објектима кроз учешће у раду асоцијације НАУСТОС;
 - сарадња са информативним гласилима и стручним часописима.
6. **Посебни послови и задаци** - у склопу ове области обележени су важни датуми везани за заштиту животне средине, исплаћена отпремнине лицу које је отишло у пензију и ангажована је стручна кућа које се бави израдама планских докумената и пројеката за израду планских докумената.

У свим наведеним областима и у отежаним околностима, о којима је напред било више речи, постигнути су релативно добри резултати рада и реализоване су планиране активности које су искључиво зависиле од рада запослених. Током извештајног периода нису реализоване следеће планиране активности: основна обука чувара за рад са живим дивљим животињама; набавка униформи за чуваре заштићеног подручја и за рибочуваре; набавка новог возила за потребе рада рибочуварске службе; набавка мултифункционалног GPS уређаја и обука чуварске службе за руковање истим; одржавање статусних табли и обнављање граничних ознака Специјалног резервата природе "Увац"; управљање културним наслеђем; уређење простора у близини хранилишта и изградња купалишта за птице; наставак мониторинга водних тела подручја Специјалног резервата природе „Увац“; мониторинг биљних врста и идентификацију њихових станишта, као и утврђивање присутности инвазивних врста и

спровођење мера за контролу њиховог ширења; тотални попис дневних лептира на различитим локалитетима у границама заштићеног подручја; водоснабдевање Визиторског центра на Кокином Броду – израда Пројекта каптаже изворишта на Мандића коси, каптажа истог и полагање црева; уређење модерног прихватишта кроз монтажу привремених објеката (волијера, кавеза и друго) за прихват, негу и рехабилитацију живих примерака аутохтоних врста дивљих животиња; оспособљивање монтажне ветеринарске амбуланте; изградња мокрог чвора на локалитету Растоке (брана ХЕ "Увац", Увачко језеро); поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине; формирање улазне станице на локалитету Велики врх; набавка туристичких пловила за потребе рада чуварске службе; изградња и поставка кућице, односно осматрачнице за птице на хранилишту за белоглаве супове, а у циљу додатног праћења лешинара и научно образовног рада; ангажовање 5 лица Уговором о привременим и повременим пословима; штампање проспеката, брошура, приручника, упутстава и других сличних публикација.

Најважнији резултати рада у 2022. години су:

- редовна исхрана белоглавих супова,
- већи степен заштите угрожених биљних и животињских врста,
- мониторинзи биолошки значајних врста (водоземаца, гмизаваца, слепих мишева),
- истраживање диверзитета птица,
- ихтиофаунистичка истраживања,
- уређење простора у интересу развоја туризма и образовања,
- повећање броја и боља контрола посетилаца,
- појачана контрола употребе пловила и наплата накнада,
- унапређење сарадње са локалним становништвом, локалним самоуправама Нова Варош и Сјеница, Министарством заштите животне средине и другим министарствима, те другим републичким институцијама и локалним институцијама, представницима писаних и електронских медија, образовним институцијама, представницима цивилног сектора,
- боља материјално – техничка опремљеност чуварске и рибочуварске службе.

Једна од важнијих чињеница која утиче на свеобухватну заштиту повереног подручја, рад чуварске службе и наплату накнада за коришћење ЗП је та што управљач не поседује магацинске просторе за чување привремено одузетих средстава извршења радњи које су законом забрањене. Недостатак овог магацинског простора посебно долази до изражаја у летњим месецима када чуварска служба не може да у потпуности исконтролише употребу пловила на Златарском језеру и када су интензивирани грађевински радови без прибављених дозвола и услова ЗЗПС.

Потребно је још и нагласити да је Програм управљања реализован уз низ непредвиђених проблема које управа друштва није могла сама да реши. Наиме, управа друштва суочила се са низом проблема за чије решавање је потражила помоћ од: Министарства заштите животне средине, Министарства рада, Министарства финансија, Министарства привреде, Комисије за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава. Резерват

Увац д.о.о. се обраћао поменутиим институцијама и органима за решавање следећих проблема:

- исплата зарада запослених (током 2018. године радници су покренули судски спор који још није окончан),
- недостатак запослених рибочувара,
- ограничавање броја посетилаца на Увачком (Сјеничком) језеру (најоптерећенијем делу заштићеног подручја од стране туриста),
- Решењем ЗЗПС је забрањена употребе пловила на Радоињском језеру као и употреба ванбродских мотора са унутрашњим сагоревањем на свим водама у заштићеном подручју,
- додела права употребе сопственог/сопствених пловила за обављање панорамског разгледања или крстарења Увачким (Сјеничким) језером у 2022. години.

Резерват Увац д.о.о. изнајмљује канцеларијски простор у Новој Вароши, на адреси Трг војводе Петра Бојовића, број 3, располаже мањим магацинским просторима за алат, има 6 теренских возила, 3 путничка возила. Осим аута који су набављени после 2017. године (3 возила), остала возила су прилично стара и израубована, изискују значајна финансијска средства за поправку. Једно теренско возило током 2022. године није прошло технички преглед те није регистровано и стављено је ван употребе. Још три возила су у доста лошем стању али због повећања обима посла од априла до новембра, нису још увек расходована. Резерват Увац д.о.о. поседује и 12 пловила (3 катамарана и 9 чамаца са ванбродским моторима), једну специјализовану приколицу за превоз СПЖП, четири лаке приколице, хладњачу за дубинско замрзавање ради обезбеђивања залиха хране орловима, замрзивач за одлагање угинулих птица до добијања инструкција о даљем поступању, три велика жичана кавеза - волијере за смештај повређених птица и реализацију пројекта реинтродукције ишчезлих врста, инфо - пулт на Растокама и визиторски центар на Кокином Броду, три понтонске пристани за безбедно укрцавање путника на пловила.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Резерват Увац д.о.о., односно запослени у привредном друштву, су реализовали планиране циљеве из области заштите, очувања, унапређења и одрживог коришћења заштићеног подручја. Ови циљеви су дефинисани и предвиђени у Програму управљања за 2022. годину. Постигнути су добри резултати, посебно вредни на пољу очувања и даљег снажења популације белоглавог супа, али и других дивљих врста животиња. Такође, постигнути су добри резултати и када су у питању остали важни послови и активности које је управљач предузимао током 2022. године, о чему ће више речи бити у посебним областима овог извештаја.

Проблеми у раду управљача, како током 2022. године, тако и током претходних 15-ак година, тј. од оснивања привредног друштва Резерват Увац д.о.о., су: отпадне воде из Сјенице, Кокиног Брода и Радоиње (посебно из Сјенице јер се ради о највећем насељу на притокама увачких језера, односно рибарског подручја СРП "Увац"), бесправна ("дивља") градња ,постављање камп кућица, сушење шума, превасходно због појаве поткорњака-велике шумске штеточине. И о свему овоме ће, наравно, бити више речи у наставку извештаја.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

Ни у 2022. години није решен проблем који је настао током априла месеца 2017. године када је дошло до раздвајања службе чувара природе од службе рибочувара. Од момента раздвајања двеју служби дошло је до проблема у организацији рада. Наиме, појавио се проблем у недостатку запослених чувара природе, а и рибочувара, најмање по два запослена чувара у свакој од ове две службе. Недостатак запослених нарочито долази до изражаја у летњим месецима када је и већи притисак туриста на заштићено подручје. Овај недостатак запослених чувара делимично се ублажава тако што се у периоду највећег притиска на ЗП прековремено ангажовани већ запослени чувари и ангажују се лица по Уговору о привременим и повременим пословима. Током 2022. године због ниског водостаја на Увачким језерима смањен је туристички притисак на ЗП и самим тим и обим посла чуварске службе, те није било потребе за прековремени рад чувара а ни ангажовање лица по Уговору о привременим и повременим пословима.

Поред проблема у недостатку чувара, а да би се ефикасно радило на чувању и обележавању повереног подручја, до изражаја је дошла потреба за запослење најмање једног лица на пословима заштите природе које има VII степен стручне спреме, а које би обављало послове управника резервата. Да би решио настали проблем недостатка запослених лица током предходних година, Резерват Увац д.о.о. се у више наврата обраћао Комисији за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава, са захтевом за запошљавањем три нова лица. Од горе поменуте Комисије крајем октобра месеца 2021. године добијена је сагласност за попуњавање два упражњена радна места и новозапослење лица на позицији руководиоца пројеката. Међутим, није расписан конкурс за запошљавање на радно место руководиоца пројеката те и поред добијене сагласности од поменуте Комисије управа друштва није извршила попуњавање овог упражњеног места.

Најзначајнији фактор који утиче на добро чување заштићеног подручја је савестан и одговоран рад чуварске службе. Почетком 2018. године чувари су почели да приговарају на начин обрачуна и износ исплаћених зарада. Како су зараде у јавним предузећима „замрзнуте“ тако управа друштва овај проблем није могла самостално да реши. Овај проблем и даље утиче на рад друштва, а смим тим и на очување повереног подручја. Судски спор који је покренут тужбом од стране чуварске службе и даље је у току. Међутим, овај притисак на управу друштва и организацију рада чуварске службе мало је релаксиран самом чињеницом да од девет лица која су солидарно поднела тужбу, пет лица више нису у радном односу код управљача.

Чуварско - надзорну службу (од момента раздвајања двеју служби) обављају чувари заштићеног подручја и рибочувари. Сви чувари и рибочувари имају положен стручни испит неопходан за обављање ових послова. Такође, чуварско-надзорну службу обавља и руководилац чуварске службе (ово лице обавља и посао управника рибарског подручја).

У уводном делу овог извештаја су описане промене које су се дешавале у броју запослених чувара. Међутим, у свим извештајним месецима чуварску службу је чинило 7 чувара у сталном радном односу и руководилац чуварске службе. Поред сталнозапослених, са прекидом од два месеца, посао чувара заштићеног подручја обављало је и једно лице по уговору на годину дана.

- Остварени трошкови за бруто зараде чувара природе и руководиоца чуварске службе (не укључујући део зараде руководиоца за обављање посла управника рибарског подручја):

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
5.430.940,44	7.375.000,00	73,64	Резерват Увац д.о.о.
МЗЖС: 4.620.000,00	5.760.000,00	85,10	
Управљач: 810.940,44	1.615.000,00	14,90	

- Бруто зараде чуварима природе су исплаћиване редовно. Успешност реализације посла: 73,64% (у априлу месецу је попуњено упражњено радно место чувара заштићеног подручја).
- Програмом управљања за 2022. годину планирана су средства за бруто зараде четири рибочувара. У досадашњем делу овог Извештаја описани су разлози због којих није дошло до запошљавања два рибочувара већ је запослен један. У табели која следи приказани су остварени трошкови за бруто зараде три рибочувара.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
2.170.260,09	3.400.000,00	63,83	Резерват Увац д.о.о.
Управљач: 2.170.260,09	3.400.000,00	100,00	

Бруто зараде рибочуварима су исплаћиване редовно. Успешност реализације посла: 63,83% (током 2022. године није запослен још један рибочувара).

- Програмом управљања за 2022. годину планирана су средства за бруто зараде стручног особља које, у складу са законом, обавља послове управљања и руковођења заштићеним подручјем (управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе и управник резервата). У досадашњем делу овог Извештаја описани су разлози због којих није дошло до запошљавања лица које би обављало послове управника резервата, тако да је у табели која следи приказан део трошкова за зараду управника рибарског подручја.

Остварени расходи	Планирани расходи	%	Извршилац посла:
--------------------------	--------------------------	----------	-------------------------

(динара):	460.042,42	(динара):	1.480.000,00	31,08	
МЗЖС: 80.000,00			80.000,00	17,39	Резерват Увац д.о.о.
Управљач: 380.042,42			1.400.000,00	82,61	

- Бруто зараде стручног особља су исплаћиване редовно. Успешност реализације посла: 31,08% (јер није дошло до запошљавања управника резервата).
- У табели која следи приказани су трошкови бруто зараде осталог особља запосленог код управљача, материјални трошкови њиховог рада (набавка канцеларијског материјала), набавка рачунарске опреме, одржавање канцеларијских просторија, додатно осигурање запослених, редовни лекарски прегледи чувара, плаћање електричне и топлотне енергије, адвокатске услуге, ангажовање фирме која спроводи безбедност и здравље на раду...

Остварени расходи (динара):	7.216.754,15	Планирани расходи (динара):	7.700.000,00	%	93,72	Извршилац посла:
						Укључено је више извршилаца
Управљач: 7.216.754,15			7.700.000,00	100,00		Резерват Увац д.о.о., Електродистрибуција Србије доо, Енергија Златар д.о.о., Z.T.R BINARKOD, AGENCIJA SOFTEK, Телеком Србија АД, ЗЦ УЖИЦЕ ОЈ ПРИБОЈ,...

- Успешност реализације посла: 93,72%

- Остварени трошкови за накнаде за чланове Скупштине Резерват Увац д.о.о.:
остварени расходи су већи од планираних јер су већи трошкови за доприносе за једног члана скупштине (који је из статуса запосленог прешао у статус незапосленог лица).

Остварени расходи (динара):	1.378.977,00	Планирани расходи (динара):	1.300.000,00	%	106,08	Извршилац посла:
Управљач: 1.378.977,00			1.300.000,00	100,00		Резерват Увац д.о.о.

- Током 2022. године спроведен је поступак набавке опреме за рад чуварске и стручне службе и набављена је ХТЗ обућа. У табели која следи приказана су утрошена средства за ове набавке.

Остварени расходи (динара):	148.037,20	Планирани расходи (динара):	300.000,00	%	49,35	Извршилац посла:
Управљач: 148.037,20			200.000,00	100,00		Златарпласт АД, NOVATEKS DOO

У 2022. години, после спроведене јавне набавке мале вредности, гориво за потребе рада Резерват "Увац" д.о.о. набављано је од УБ ПЕТРОЛ Д.О.О.. У табели која следи приказани су реализовани расходи.

- Остварени трошкови за гориво:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
3.418.943,87	3.000.000,00	113,96	
МЗЖС: 2.000.000,00	2.000.000,00	58,50	УБ ПЕТРОЛ Д.О.О.
Управљач: 1.418.943,87	1.000.000,00	41,50	

- Горива за рад чуварске службе на свим пословима (обилазак терена возилима и пловилима, одлазак по храну за белоглаве супове и друге животиње, контрола мреста, уређење стаза - за рад тримера и моторних тестера, одлазак на службена путовања, превоз повређених и угунулих јединки белоглавог супа до Чачка или Београда, чишћење подручја како приобаља тако и језера и одвоз смећа,) је било довољно. Успешност реализације посла: 116,66% остварени трошкови за горива су већи од планираних због неочекиваног скока цена.

Током 2022. године вршено је одржавање постојећег видео надзора.

- Остварени трошкови за одржавање постојећег видео надзора:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
115.764,00	150.000,00	77,18	
Управљач: 115.764,00	150.000,00	100,00	Galaksija-računari telekomunikacije, ONLINE IT DOO TZR

1.2. Одржавање

Одржавање заштићеног подручја (непосредне околине истог, преваходно прилазних путева) и брига о чистоћи и уређености заштићеног подручја представља сталну обавезу Резерват Увац д.о.о. у току целе године и саставни је део активности чуварске службе резервата, рибочувара, тј. свих запослених, лица ангажованих кроз јавне радове и уговором о повремено привременим пословима и волонтера (љубитељи природе, рекреативни риболовци, чланови УСР „Вапа“ из Сјенице). За уклањање и одвоз смећа како са приобаља тако и са водене површине, обезбеђени су џакови, рукавице, грабуље, лопате, гориво за возила и пловила којим је отпад превезена. Раније постављена понтонска брана за сакупљање кабастог отпада, на реци Вапи, олакшава сакупљање смећа по површини Увачког (Сјеничког) језера.

Остварени трошкови за сакупљање и одвожење отпада са заштићеног подручја и одржавање уредности јавних објеката и површина чишћењем:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:

	168.347,76	200.000,00	84,00	
МЗЖС: 100.000,00		100.000,00	59,40	Пластика АД, STR Biljana, NOVATEKS DOO
Управљач: 68.347,76		100.000,00	30,60	

- Сва отпад са заштићеног подручја је транспортована возилима управљача, у рециклажни центар или на депонију. Успешност реализације посла: 100%.

Резерват Увац д.о.о. располаже са веома дотрајалим и израубованим возним парком који готово свакодневно изискује поправљање, набавку делова и ангажовање ауто-механичара. Планирано је расходовање појединих возила, али како расте притисак на ЗП од стране туриста улажу се и додатни напори да се иста сачувају до набавке нових. Рађени су лимарско - фарбарски радови на micubisi 1200l које је због своје намене (превоз угинулих животиња са пољопривредних газдинстава до хранилишта за белоглаве супове) имало доста оштећења на каросерији (возило је набављено 2017. године).

Управљач на пловилима поседује и тринаест ванбродских мотора. Исти у летњој сезони трпе велико оптерећење и изискују значајна средства за амортизацију. У извештајној години на пловилима и возилима вршена је замена дотрајалих акумулатора, аутогума.

У 2022. години вршена је регистрација возила, пловила и приколица. Потребно је нагласити да пет чамаца којима је вршен превоз посетилаца Увачким (Сјеничким) језером, нису испуњавали техничке услове за регистрацију за привредне сврхе. Међутим, од ових пет чамаца, три су регистрована за сопствене потребе и користиће чуварској служби за чишћење језера и за спровођење научноистраживачких активности на водама ЗП. Из свега наведеног може се закључити да је једна од највећих ставки у трошковима предузећа одржавање возног и пловног парка и регистрација истих.

- Остварени трошкови за одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, превасходно возног и пловног парка):

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
1.295.868,88	1.900.000,00	68,20	
Управљач: 1.295.868,88	1.900.000,00	100,00	СЗР Ауто Даниловић, СТР Злаја, СЗПР Жељко, PLATTNERd.o.o., CONCEPTDMTCONTROL, АМСС ОСИГУРАЊЕ А.Д.О, КОМПАНИЈА ДУНАВ, АБЛЕНДЕР АЦ ДОО....

Успешност реализације посла одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, одржавање чистоће...): 68,20%.

Током 2022. године вршени су радови на одржавању визиторског центра на Кокином броду. Радови су обухватили следеће активности:

санацију венца око терасе објекта, замену ограде на тераси и радови на платоу око WC-а.

- За санацију венца око терасе објекта спроведене су следеће активности:

- Уклоњен је деградирани бетон са венца око спољне терасе 3cm у дубину и 15 cm у ширину;
- Уклоњен је деградирани бетон са бочних страна степеништа ка језеру 3cm у дубину;
- Набављен је потребан материјал и обложене су бочне стране степеништа ка језеру керамичким плочицама ширине 15cm;
- Набављен је потребан материјал и обложен је венац око терасе објекта керамичким плочицама ширине 15cm.

- За замену ограде на тераси спроведене су следеће активности:

- Демонтирана је постојећа ограда;
- Израђена је и монтирана дрвена ограда на тераси приземља. Ограда се састоји од две хоризонталне рендисане гредице 5x8cm и дрвених рендисаних вертикала димензија 90x9x2.5cm на размаку од 11cm, тако да укупна висина ограде износи 100cm. Ограда је обојена три пута лазурним премазом са додатком воска.

- За радове на платоу око WC-а спроведене су следеће активности:

- Извршен је површински откоп у материјалу III око WC-а у слоју од 30cm, исти је утоварен у камион и транспортован на депонију;
- Набављен, довожен и "набијен" тампонски слој од дробљене мајданске јаловине у слоју од 15cm;
- Набављен и довожен бетон и бетонирани је плато око WC-а бетоном МБ 25, дебљина бетона је 10cm. Приликом бетонирања нивелисан је плато, тако да на њему не може да се задржава вода од атмосферских падавина;
- Набављене су и уграђене сиве бетонске плоче преко урађене бетонске подлоге. Плоче су полажене у цементни малтер 1:2;
- Подигнуте су постојеће бехатон плоче, нивелисана подлога испод њих и поновно положене;
- Нивелисане су постојеће армирано бетонске шахте на платоу и набављени и стављени ливеногвоздени поклопци за лаки саобраћај.

Средства утрошена за одржавање визиторског центра на Кокином броду:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
887.832,00	900.000,00	98,65	ГМГ ГРАДЊА
МЗЖС: 420.000,00	500.000,00	47,30	
Управљач: 467.832.00	400.000,00	52.70	

Успешност реализације посла 98,65%.

1.3. Обележавање

У очекивању нове Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Увац“, која се доноси на основу нове Студије о заштити специјалног резервата природе „Увац“ са утврђеним границама и режимима I, II и III степена заштите на целокупном подручју, управа друштва током 2022. године није вршила обнављање граничних ознака. Наиме, увидом у текст ове студије утврђено је да се границе ЗП из Студије битно разликују од граница у важећој Уредби и из наведених разлога било је бесмислено радити на обнављању граничних ознака које би по усвајању нове Уредбе морали да уклањамо. Наиме, нове границе резервата сада у појединим деловима не обухватају целе катастарске парцеле већ их деле (секу) према GPS координатама тако да би се успоставиле граничне ознаке потребно је прво набавити савремену опрему за теренски рад, мултифункционални GPS уређај и обучити чуварску службу за руковање истим. Набавка једног мултифункционалног GPS уређаја планирана је за 2022. годину, али није спроведена тако да се целокупна активност везана за успостављање граничних ознака одлаже за наредну годину.

Током 2022. године у циљу информисања пролазника и посетилаца штампане су табле упозорења, обавештења и забрана.

- Утрошена средства за штампање табли приказана су у табели:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
162.000,00	200.000,00	80.00	SIAL PRINT DOO BEOGRAD
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	61,73	
Управљач: 62.000,00	100.000,00	38.27	

Успешност реализације посла 80,00%.

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

Простор Специјалног резервата природе „Увац“ обилује културним наслеђем, односно археолошким локалитетима који представљају скуп ресурса наслеђених из прошлости који се идентификују као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиције. Те вредности остају непознате уколико локалитети не добију адекватну валоризацију, конзервацију, презентацију и управљање који омогућавају њихово баштињење развијајући концепт одрживог развоја.

Чуварска служба је током контроле на Златарском језеру на више локалитета када је ниво воде нагло почео да опада, на обалама проналазила надгробне споменике. О овом налазу је обавештен историјски музеј у Ужицу. Стручњаци овог музеја су обишли поменуте локације и организовали вађење спомен обележја и њихов транспорт у музеј.

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Задаци и активности на заштити белоглавог супа и осталих врста лешинара

Основни циљ проглашења СРП "Увац" и кључни задатак Резерват Увац д.о.о. као управљача је очување и даље снажење популације белоглавог супа. Основна активност стараоца је прихрана колоније белоглавог супа. Прихрана се организује сакупљањем, планским довожењем и одлагањем лешева угинулих домаћих животиња, кланичног отпада и месног конфиската (споредни производи животињског порекла – СПЖП) на местима одређеним, уређеним и заштићеним за те намене, односно "хранилиштима". На хранилиштима се окупљају и друге (лешинарске) врсте птица, али и неке врсте сисара, попут вука, дивље мачке, медведа... У току 2022. године на хранилиште "Манастирина" до децембра месеца изнето је 345.247кг хране за белоглаве супове и друге некрофаге врсте птица. Од ове количине 92.000кг су лешеве угинулих животиња и 253.247 кг кланични отпад.

Сеоско становништво општина Нова Варош и Сјеница, али и општина Чајетина, Пријепоље и Прибој које се бави сточарством је добро информисано и уредно је обавештавало Резерват Увац д.о.о. увек када дође до угинућа животиње (говеда, овце, свиње, коњи). Преузимањем угинулих животиња и изношењем на хранилиште трајно се решава проблем њиховог одлагања. Поред тога што се обезбеђује прихрана орлова, спречава се и појава ширења зараза јер белоглави супови, конзумирајући месо угинулих животиња, врше најчистију и најпотпунију "рециклажу" у природи. Постигнута је добра и ефикасна мрежа снабдевача на терену.

Рад хранилишта потпомаже и очување кланичне индустрије у Златиборском округу. Наиме, Резерват Увац д.о.о. има десетак уговора са месним индустријама и кланицама: по истим, испоручилац (месна индустрија, кланица) је у обавези да врши категоризацију СПЖП, и транспорт истих на хранилиште. Резерват Увац д.о.о. води евиденцију о изнетој храни на хранилиште коју довозе ови привредни субјекти и према истој, од кланица је преузето преко 320 тона СПЖП без икакве надокнаде за њихово одлагање. Резерват Увац д.о.о. има закључен Уговор о пословно – техничкој сарадњи са Ветеринарском установом "Напредак" из Ћуприје. Предмет овог уговора је уређење међусобних односа двеју уговорних страна у обављању послова организованог сакупљања, превоза, прераде и уништавања отпадака животињског порекла и угинулих животиња (СПЖП), сходно одредбама чланова 117., 135. и 136. Закона о ветеринарству ("Службени гласник РС", БРОЈ 91/2005). Наиме, Ветеринарска установа "Напредак" је по овом уговору обавезна да од Резерват Увац д.о.о. преузима целокупну количину споредних производа животињског порекла, и да исте превезе (камионима за специјалне намене) до свог погона у Ћуприји ради прераде, односно спаљивања, а све наведено сходно важећим ветеринарско – санитарним прописима. Резерват Увац д.о.о. Ветеринарској установи "Напредак" плаћа одвожење и уништавање СПЖП. Поред ових трошкова, Резерват Увац д.о.о. је имао и додатне трошкове за ангажовање машина за чишћење хранилишта и за дезинфекцију приколице са којом се врши превоз угинулих животиња од места угинућа до хранилишта.

- Остварени трошкови према уговору са Ветеринарском установом "Напредак" из Ђуприје, чишћење хранилишта и дезинфекцију приколице:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
488.904,00	600.000,00	81,48	
МПЗЖС: 400.000,00	400.000,00	81.82	Ветеринарска установа "Напредак" из Ђуприје
Управљач: 88.904,00	200.000,00	18,18	

- Успешност реализације посла: 81,48%.

Од момента инсталирања видео надзора на хранилишту "Манастирина", тј. последње три године, бележи се исхрана медведа изнутрицама угинулих животиња. Међутим, исхрана медведа се у највећој мери састоји од хране биљног порекла (јабуке, крушке, кукуруз...), а у мањој мери од хране животињског порекла. Да би се употпунила исхрана медведа, и створили услови за територијалну везаност, потребно је редовно износити и једну и другу врсту хране. У хранилицу за медведе током 2022. године није изношена храна биљног порекла. Прихрањивање су вршили чланови ловачког удружења.

Раније набављена хладњача за лагеровање хране за орлове, чија запремина износи 16 m³ је у функцији, али због чињенице да у сваком тренутку имамо довољну количину хране у истој се не чувају веће залихе хране. Хладњачом се обезбеђују потребне количине хране за обављање научних радова (мониторинг колоније белоглавог супа), за прихрану птица које привремено бораве у волијерама као и припрема за извођење пројекта реинтродукције црног лешинара, орла брадана и беле кање.

Појачаним чуварским надзором у време гнежђења, излегања и полетања младунаца, као и успостављањем система сталног електронског видео надзора на појединим локацијама, обезбеђена је ефикасна заштита белоглавог супа у периоду репродукције и одгајања подмлатка. Захваљујући инсталираном видео надзору на хранилишту "Манастирина" спречен је долазак "дивљих" посетилаца који из незнања, или (ређе) намерно узнемиравају птице.

У марту месецу чуварска служба је извршила први мониторинг гнезда белоглавог супа. Према њиховим запажањима у фебруару месецу јаја је снело 67 парова. Током мониторинга чуварска служба је констатовала и чињеницу да су потпуно неповољни метеоролошки услови за гнежђење (утицај североисточних ветрова, оштра зима са великим мразем). Програмом управљања планирана је контрола успешности гнежђења белоглавог супа три пута годишње, пописивањем активних парова и гнезда методом цензуса како би се утврдио њихов број и успешност гнежђења. За бројање јединки белоглавих супова ангажовано је Еколошко удружење "Чувари природе" из Пожеге. Наиме, представници ЗЗПС нису били у могућности да дођу на Увац. Циљ цензуса је да се истовремено утврди укупна бројност белоглавих супова пре почетка гнездеће сезоне на подручју СРП "Увац". Метода бројања на терену је одређена на основу досадашњих искустава (неколико претходних година) стручњака Завода за заштиту природе Србије на бројању белоглавог супа у Србији и адаптирана је за добијање што прецизнијих података у ограниченим условима (тежим условима теренског рада и са малим бројем учесника). Ангажовано

удружење је уговореног дана са припадницима чуварске службе извршило бројање јединки на целокупном подручју. Поменуто удружење је дужно да о свему сачини извештај који ће се доставити Министарству и ЗЗПС.

- Уговорени трошкови за мониторинг гнезда и цензус белоглавог супа:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
102.000,00	150.000,00	68,00	
МЗЖС: 100.00,00	100.000,00	98,00	Резерват Увац д.о.о. Еколошког удружења "Чувари природе"
Управљач: 2.000,00	50.000,00	2,00	

- Успешност реализације мониторинга и цензуса белоглавог супа: 68%.

Током 2022. године у жичаним кавезима за смештај повређених птица боравило је укупно 7 јединки белоглавих супова. Две јединке су у волијеру смештене током прошле године. Како је њихов опоравак трајао дуже од очекиваног, орнитолози и ветеринар нису дали сагласност за њихово њихово враћање у природу у зимским месецима, те су у кавезима остале до коначног опоравка. Од јула месеца па до краја 2022. године у волијеру је смештено још 5 младунца белоглавог супа. О овоме су благовремено обавештене све надлежне институције, укључујући Завод за заштиту природе Србије, по чијим инструкцијама смо даље поступали. Најчешће је редослед потеза био одвожење птице у Ветеринарску ординацију Др Шојић у Чачку, где се птици указује прва помоћ, и потом упућује на даље лечење ,ако има потребе (у прихватилиште за птице које се налази у зоолошком врту на Палићу или зооврт у Београду). Све птице после прегледа су враћене у волијеру на Увцу. Из волијере је у природу успешно враћено 5 јединки. Тренутно, у волијери бораве две јединке белоглавог супа.

Током године пронађено је укупно осам угинулих јединки белоглавог супа. Лешеви четири јединке су били потпуно разложени и чуварска служба их је оставила на месту проналаска, а лешеви пет птица су однети на обдукцију на Ветеринарски факултет у Београду. Лешеви две јединке су код управљача, замрзнути и исти ће бити транспортовани на обдукцију. Резултати извршених обдукција су достављени управљачу.

У непосредном контакту са месним становништвом у континуитету је вршена едукација у циљу сузбијања штетних појава попут тровања и других радњи које угрожавају заштићене врсте лешинара и других птица, као и ситне и крупне дивљачи. Посебна пажња обрађена је разговору са члановима ловачких удружења и управницима ловишта, као и са сеоским домаћинствима чија су стада (евентуално) угрожена од напада вукова. Скренута је пажња на штетне последице тровања и казнене мере које очекују починиоце.

У циљу одржавања континуитета у маркирању лешинара и усвајања савремених метода праћења белоглавог супа, Резерват Увац д.о.о. је током 2022. године подржао пројекат **маркирања младунаца на гнезду** како би се прикупиле информације о преживљавању младунаца, имиграцији и емиграцији птица из популације.

За маркирање младунаца ангажован је Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић", који је током предходних 15 година био носилац пројекта маркирања белоглавих супова у СРП „Увац“. До сад су обележене 364 јединке и прикупљено преко 4000 запажања маркираних птица. Маркиране птице су забележене у 22 земље Медитерана и Блиског истока. Видео-камера на хранилишту, "ресторану за белоглаве супове", је континуирано радила па је за извештајни период забележено 873 налаза птица маркираних у СРП Увац и 461 налаза имиграната обележаних у другим земљама забележених на хранилишту Увац.

У току маркирања са стручњацима Института урађен је мониторинг гнезда који је потврдио очекивања током мартовског мониторинга. Из евиденције пописа гнезда и процене парова на територији СРП "Увац" достављене од стране Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић", у популацији белоглавог супа забележен је пораст од 23 гнездећа пара у односу на претходну годину, а гнежђење започело 100 парова. Другим мониторингом и маркирањем младунаца утврђено је да се на подручју резервата извело и успешно полетело 99 младунаца белоглавог супа. Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић" сачинио је детаљан извештај о маркирању младунаца и праћењу маркираних птица, а исти се доставља у прилогу овог извештаја.

- Остварени трошкови за маркирање младунаца:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
300.000,00	300.000,00	100,00	
МЗЖС: 200.000,00	200.000,00	66,66	Институт "Синиша Станковић", Резерват Увац д.о.о.
Управљач: 100.000,00	100.000,00	33,34	

- Успешност реализације маркирања младунаца белоглавог супа: 100%.

Рад хранилишта "Манастирина" је изузетно добро организован. У континуитету се допрема довољна количина угинуле стоке и кланичног отпада која омогућава веома успешну исхрану великог броја белоглавих супова из клисуре Увца (и клисуре оближње Милешевке).

Наведени резултати указују да је колонија на Увцу (скупа са колонијом у Милешевци) стабилна, и да је Увац (и даље), најзначајнији локалитет за супове на целом простору Балканског полуострва.

3.2. Заштита осталих врста птица, териофауне и флоре

Резерват Увац д.о.о. се и током 2022. године трудио да свим својим активностима очува и унапреди стање популација других дивљих врста птица, копнене фауне и биљних врста, посебно оних са високим степеном угрожености или реткости у националном и међународном оквиру.

Током 2022. године због ниског водостаја није рађен је мониторинг постојећих кућица за сове. Наиме, до места где су постављене кућице се долази водом па се онда пешице носе мердевине до саме кућице да би се проверило да ли је насељена. Како је низак водостај до појединих

локалитета није било пловно током целе године, а док до других где је могло да се дође чамцем, због стрмих обала није било могуће попети се од чамца до кућице.

Настављена је раније успостављена сарадње са ЈП "Србијашуме", корисницима шума, на отклањању штетних последица које изазивају шумске штеточине, превасходно поткорњак. Услед деловања истог (инвазије) на појединим деловима резервата дошло је до "страдања" шума, односно сушења, поприлично великих размера. ЈП "Србијашуме" је све активности на сузбијању штеточина радило после прибављених услове заштите природе, а које издаје Завод за заштиту природе Србије.

На једном делу ЗП у атару села Лопиже, у непосредној близини видиковца Велики врх, Србијашуме, шумско газдинство Сјеница током 2019. године вршила је чисту сечу шуме. Резерват Увац д.о.о. нема увиде у планску документацију и дозволе за ову врсту сече па се овим поводом током поменуте године за помоћ и добијање упутства за даље поступање обратио ЗЗПС, Инспектору за заштиту животне средине, Републичкој шумарској и ловној инспекцији и Управи за шуме. До момента писања овог извештаја није добијен ниједан одговор, тј. да ли за поменуту сечу постоји дозвола. Међутим, Резерват Увац д.о.о је на то и 2021. године указао на семинару заштићених подручја на Тари и инспекторима на лицу места када је на подручју резервата била акција републичке инспекције заштите животне средине. Управљач је урадио све што је у његовој надлежности и очекује се извештај поменутих органа.

3.3. Израда и реализација пројекта реинтродукције ишчезлих врста

Неколико година је у припреми пројекат којим ће се испитати природни и други (правни, технички, организациони, финансијски...) услови, утврдити и реализовати потребна решења за поновно насељавање некрофагих врста птица ишчезлих са територије Србије, превасходно црног лешинара, беле кање и орла брадана. Пројекат се наслања на Акциони план за заштиту лешинара Балкана, који се одвија уз учешће више међународних и домаћих организација и институција. Пројектом руководе стручне службе Завода за заштиту природе Србије и Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић". Иако 2022. године није било конкретних активности у вези овог пројекта, управљач је сва средства, логистичку подршку определио, и даље ће, ка реализацији истог.

3.4. Задачи и активности на заштити и управљању риболовном фауном

Као корисник рибарског подручја Специјалног резервата природе "Увац", Резерват Увац д.о.о. се трудио да својим активностима одржи стабилне еколошке услове, односно одржи задовољавајуће физичке, хемијске и микробиолошке карактеристике вода у увачким језерима (Увачко, Златарско и Радоињско) и рекама (Вапа, Увац, Јабланица, Грабовица, Лопижанска ријека, Вељушница, Кладничка ријека, Вршевина, Тисовица, Злошница, Марића ријека...), односно свим водотоцима, промени популационе карактеристике ихтиофауне у корист салмонидних

(племенитих) и других значајних врста риба, одржи и побољша здравствено стање и квантитативне структуре рибљих насеља и спречи непрописни и прекомерни излов.

Током 2022. године на водама рибарског подручја СРП „Увац“ рађен је мониторинг рибљих врста и вршена су истраживања за потребе израде Програма управљања рибарским подручјем специјалног резервата природе „Увац“ за период 2023.-2032. године. Наведена истраживања спровели су стручњаци Института за мултидисциплинарна истраживања из Београда. Стручњаци овог института су израдили поменути програм и исти је достављен надлежном министарству на сагласност.

- Остварени трошкови за мониторинг рибљих врста и израду Програма управљања рибарским подручјем Специјалног резервата природе „Увац“ за период 2023.-2032. године, износе:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
600.000,00	600.000,00	10 0.00	
МЗЖС: 0,00	0,00	0.00	Институт за мултидисциплинарна истраживања
Управљач: 600.000,00	600.000,00	100.00	

- Успешност реализације посла: 100%.

У складу са планским документом организовано је чувања рибарског подручја. Рибочуварима су у раду помагали и чувари природе, а и волонтери из удружења и организација спортских риболоваца.

Рибочуварска служба је у 2022. години извадила 14 мрежа за рибокрађу, поред ових мрежарошких алата одузето је и преко 60 самица. Посебна пажња је посвећена чувању мреста свих врста риба, а посебно салмонидних, као што су младица, поточна пастрмка и језерска златовчица. За време трајања мреста организовано је чување мрестилишта. Током 2022. године и поред ниског нивоа воде у језерима риба се веома добро измрестила. Потребно је нагласити да је риба изашла у мрест у кањонима језера на локалитетима где је ниво воде толико опао да је вода протицала као пре изградње брана. Постављеним системом видео надзора, а и постављањем мобилног видео надзора (фото клопки) на језерима је у значајној мери сузбијена рибокрађа. Чуварска служба је интензивно радила користећи и возила и патролне чамце. Због неприступачности терена а и ради ефикаснијег деловања, често се у патроле ишло и пешице.

Као корисник рибарског подручја СРП "Увац", Резерват Увац д.о.о. је организовао коришћење рибарског подручја у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда. Резерват Увац д.о.о. је током 2022. године продао укупно 541 годишњу корисничку дозволу за рекреативни риболов, 265 дневних и 59 вишедневних дозвола за рекреативни риболов.

3.5. Заштита спелеолошких објеката и других феномена геонаслеђа

Током 2018. године извршена је израда стручне документације основа коришћења Ледене пећине. На основу ове документације се спроводе мере заштите Ушачког пећинског система и организује начин

посете. Ипак, ни у 2022. години Ледена пећина није била отворена за посетиоце, првенствено због безбедности посетилаца и изузетно ниског нивоа воде који није дозвољавао приступ пећини.

3.6. Заштита животне средине

Резерват Увац д.о.о. је чинио и чини све што може да очува и спречи загађење животне средине, односно свих чинилаца исте, пре свега воде. Сарађивали смо са републичким инспекцијским органима, као што су инспекција за рибарство, инспекција за заштиту животне средине, грађевинска инспекција, туристичка, инспекција за безбедност пловидбе, комунална, пореска, као и инспекција за заштиту животне средине.

Основни проблеми су, нажалост, и даље присутни: загађење, пре свега Увачког језера, отпадним водама из Сјенице, али и загађење (у мањој мери) Златарског језера отпадним водама из Кокиног Брода, и бесправна, тзв. "дивља" градња, загађење Радоињског језера код Ужичког моста. Проблем отпадних вода Сјенице у многоне "превазилази" оквире рада и деловања самог управљача, па чак и комплетне локалне самоуправе у Сјеници – у решавању овог проблема неопходно је да се укључи Влада РС, односно надлежна министарства.

Велики проблем у заштити животне средине и раду Резерват Увац д.о.о. на управљању ЗП СРП "Увац" представља постављање покретних објеката (камп – кућица, камп – приколица, контејнера, често са надстрешницом) широм заштићеног подручја, а већином на самој обали језера. За решавање овог проблема у претходним годинама смо се обраћали следећим установама/институцијама: Републичкој комуналној инспекцији, Комуналној инспекцији општине Нова Варош, Комуналној инспекцији општине Сјеница, ЈВП "Србијаводе", ЈП "Србијашуме" и ЈП "Електропривреда Србије", Огранак "Дринско – лимске ХЕ". Указали смо на проблем, исти је ескалирао ове године. Одговор смо добили само од ЈП "Електропривреда Србије", Огранак "Дринско – лимске ХЕ", који су указали на чињеницу да је у питању земљиште где је ималац права својине на истом Република Србија, и да они немају надлежност.

О свему напред писаном, подвлачимо још једном, редовно смо обавештавали инспекцијске органе, као и достављали сву документацију. Проблем представља чињеница да се решења надлежних грађевинских инспекција о уклањању "дивљих" објеката не извршавају, већ бивају (барем за сада) "мртво слово на папиру". Проблем представља чињеница да (још увек) не знамо "шта са привременим објектима", односно камп – кућицама, камп – приколицама, контејнерима, "објектима на клоцнама" и слично. Велика већина истих је постављена на "државном" земљишту, упитно је чија је надлежност уклањање истих.

Наиме, током 2015. године извршен је обилазак објеката (викендице, надстрешнице...) који се налазе на Златарском и Радоињском језеру, са GPS уређајима су узете координате. Током 2016. године обиђени су сви објекти који се налазе на Увачком језеру, са GPS уређајима су узете координате, поједини загађивачи у заштитној зони резервата су идентификовани уз присуство републичког инспектора за заштиту животне средине. Сви ови загађивачи су идентификовани да би се по завршетку ревизије студије

заштите СРП "Увац", а која је у току и коју обављају стручне службе ЗЗПС урадио катастар тачкастих стварних или потенцијалних загађивача вода и земљишта на подручју резервата. Прикупљени подаци ће се унети у геореференцирану карту када се иста уради, а све у оквиру постављања новог система праћења стања путем савремене ГИС базе.

3.7. Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама

Током 2022. године редовно су контролисана и обилажена увачка језера и притоке. Водостај на свим језерима је био веома низак током целе године.

Током претходних година је констатован проблем отпадних вода које се испуштају у притоке и путем истих доспевају у акумулације. У 2021. години кренуло се корак даље и ангажована је стручна кућа да изврши анализу воде са водних тела у границама ЗП. У периоду од августа до новембра 2021. године Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“, који је носилац овог пројекта, са водних тела која су у границама резервата, прикупљао је узорке у сврху мониторинга еколошког статуса/потенцијала и квалитета воде на основу физичко-хемијских, биолошких и микробиолошких параметара. Истраживање је обухватило биолошке елементе квалитета воде – фитопланктон, фитобентос и водене макробескичмењаке, затим пратеће физичко-хемијске параметре (нитрати, нитрити, амонијум, јон, фосфати, количина раствореног кисеоника, засићење кисеоником, рН вредност, електрична проводљивост, мутноћа и температура воде), као и концентрацију хлорофила. Поред тога, обављена је и микробиолошка анализа квалитета воде на свим локацијама.

Истраживачки мониторинг реализован током 2021. године начелно указује на незадовољавајући индикативни еколошки статус/потенцијал, нарочито у зони ушћа река у акумулације. На подручју акумулација, као и у зони ушћа притока, бележи се ниска разноврсност фауне макробескичмењака, као и мала бројност заједница ових организама. У 2022. години планирана је детаљнија анализа квалитета водених тела али су ова истраживања изостала из разлога описаних у уводном делу овог извештаја.

Од момента оснивања, управљач се константно сусреће са проблемом у вези прикупљања пластичног отпада који река Вапа доноси у акумулацију Увац. Постављена је понтонска брана на ушћу Вапе, како би задржавала поменуту отпад ради лакшег сакупљања и уклањања. Ова плутајућа брана се састоји од буради увезаних шелнама од метала на челичне сајле које су учвршћене на обали. О количини и тежини смећа које доноси река говори и чињеница да су металне везе пуцале и брана покидана па санирана неколико пута. Ова санација подразумева некад набавку буради, некад поправку металних обруча.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Научноистраживачки и образовни рад су примарне функције резервата, и из године у годину овим активностима посвећује се све већа пажња. Научна функција се реализује кроз низ одговарајућих истраживачких пројеката. Током 2022. године рађена су готово сва планирана истраживања, а нереализована активност на изради регистра биљних врста и истраживања дневних лептира радиће се у наредној години. Образовна функција реализује се првенствено кроз посету и обилазак резервата у оквиру екскурзионих програма, школа у природи, семинара, радионица и других облика и видова едукације, а што је све присутнија активност на Увцу. Свакако ћемо са овом праксом наставити и у будућности, чак, интензивирати је.

Резерват Увац д.о.о. је током извештајне године издвојио значајна средства за интензивније праћење карактеристика белоглавих супова. Поред финансијске подршке, управљач даје сву техничку и логистичку подршку у интересу израде и реализација пројеката истраживања морфолошких, физиолошких, генетских, миграторних и свих других особина белоглавог супа. Ово раде стручне службе Завода за заштиту природе Србије, Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" из Београда. Сваке године врши се мониторинг гнездећих парова, маркирање дела младунаца белоглавог супа, припремају се волијере, снима се хранилиште "Манастирина" како би се дошло до релевантних података у циљу реализације горепоменутог пројекта, као и пројекта истраживања еколошких и других услова за реинтродукцију и реколонизацију лешинара и других некрофагих врста птица грабљивица (црни лешинар, бела кања, орао брадан...).

Током 2022. године су реализована ихтиофаунистичка истраживања младице. Истраживања су обављена на две реке заштићеног природног добра: Увац и Вапа. Током ових истраживања регистровано је присуство свих врста риба у узорачким ловинама. Све индивидуе, по окончању истражних радњи, су живе враћене у реку. Уловљени примерци млађи младице анестезирани су благим раствором анестетика, након чега су им узете биометријске карактеристике (дужина и тежина) и имплементиран микрочип за електронску идентификацију марке Virbac, поткожно са леве стране, у нивоу леђног пераја. Извештај истраживања доставља се електронским путем .

- Остварени трошкови ихтиофаунистичких истраживања младице (лат. *Hucho hucho*):

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
198.000,00	200.000,00	99.00	Институт за мултидисциплинарна истраживања
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	50.50	
Управљач: 98.000,00	100.000,00	49.50	

- Успешност реализације ихтиофаунистичких истраживања младице (лат. *Hucho hucho*): 100%.

Током 2022. године рађен је мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца. Исти чине значајну карику у исхрани пре свега птица. Такође,

због приступања Србије Европској унији, обавеза сваке државе је да попише ретке врсте и њихова станишта према NATURA 2000 програму, а важну "карику" чине водоземци и гмизавци. Мониторинг фауне раде стручне службе, односно херпетолози Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић". Извештај истраживања доставља се у прилогу овог документа.

- Остварени трошкови за мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
180.000,00	200.000,00	92.50	Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић"
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	55.55	
Управљач: 80.000,00	100.000,00	44.45	

- Успешност реализације мониторинга фауне водоземаца и гмизаваца: 100%.

За 2022. годину планиран је и реализован мониторинг слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја. Наиме рађена је идентификација врста и апсолутно бројање по врстама у Ушачком пећинском систему, Баждарској и Тубића пећини. Овом приликом идентификовано је присуство девет врста слепих мишева. Истраживања је вршио Биолошки факултет Универзитета у Београду.

- Остварени трошкови за мониторинг слепих мишева:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
145.000,00	150.000,00	96.66	Биолошки факултет, Универзитет у Београду
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	68.96	
Управљач: 45.000,00	50.000,00	31.04	

- Успешност реализације мониторинга фауне водоземаца и гмизаваца: 100%.

У ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја

Резерват Увац д.о.о., управљач ЗП, почетком 2020. године обратио се Одељењу за имовинско правне, комунално стамбене, урбанистичке послове и послове инспекције у општини Нова Варош захтевом за добијање списка озакоњених објеката изграђених на подручју резервата током последње деценије и да ли за озакоњење истих имају услове заштите природе издате од ЗЗПС. Списак инвеститора озакоњених објеката добили смо од републичког грађевинског инспектора, али не и услове заштите природе под којим је извршено озакоњење.

Поред непосредно реченог предузет је низ активности на изградњи и уређењу грађевинског земљишта, као и инфраструктурног планирања и уређења, од велике важности за успешан рад Резерват Увац д.о.о. у 2022. и у свим наредним годинама.

Током 2022. године планирана је поправка прилазних путева до хранилишта "Манастирина", видиковца Велики врх (обод Увачког(Сјеничког) језера/кањона)) и видиковца на Стеванетићима (обод Златарског језера/кањона). Планирана активност на поправци путева до видиковца није реализована. Вршена је само поправка и чишћење пута до хранилишта.

- Остварени трошкови за поправка и чишћење пута до хранилишта:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
86.400,00	680.000,00	12.7 0	
Управљач: 86.400,00	680.000,00	100.00	МИДА-М

Успешност реализације: 12.70%

Такође, наставили смо са компликованим активностима на коначном и трајном, одрживом, решавању проблема водоснабдевања визиторског центра на Кокином Броду. Крајем 2016. године урађено је испитивања изворишта на Матијевића коси, поднет је захтев за водну сагласност и набављено је 2500 метара ПВЦ окитен црева, од $\frac{3}{4}$ цола, које ће бити "положено" од изворишта до резервоара који се налазе у непосредној близини визиторског центра. Током 2021. године извршена је монтажа, повезивање и пуштање у рад пумпне станице у резервоару код визиторског центра Кокин Брод. Међутим, и поред обезбеђених финансијских средстава за ову намену у 2022. години није дошло до извођења радова, јер је потребно претходно прибавити неопходну документацију кроз поступак обједињене процедуре.

Током 2022. године планирано је уређење веза за пристан на Увачком (Сјеничком) језеру, на локалитету Маркова Раван. Набављен је знатан део материјала за реализацију наведеног, односно набављени су челични профили и арматурна мрежа. Током пролећа месеца 2023. године ће се набавити бетон, бетонирати стаза са степеништом и тиме у потпуности уредити вез за пристан.

- Остварени трошкови за набавку челичних елемената за уређење веза:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
159.025,00	500.000,00	31,80	
МЗЖС: 100.000,00	100.000,00	62,90	JELIKA DOO
Управљач: 59.025,00	400.000,00	37,10	

- Успешност реализације: 31,80%.

Поправка и обезбеђивање пешачких стаза Оштра коса – Велики врх. Наиме, због великог интересовања посетилаца да пешице обиђу овај видиковац, долази до девастације стрмих делова стаза па се стога извршава постављање металних стубова и рукохвата, а на појединим деловима постављени су камени степеници. У извештајној години због ниског водостаја у Увачком (Сјеничком) језеру указала се потреба да се изврши адаптација и бетонирање дела пешачке стазе на брани Растоке, што је створило непланиране трошкове. Овим уређењима стаза је осигурана безбедност посетилаца.

- Остварени трошкови за адаптацију стаза:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
156.911,24	120.000,00	13 0.75	
МЗЖС: 0,00	80.000,00	0.00	JELIKA DOO, RADAČA DOO, SZTR NATAŠA, ALFATRANS DOO
Управљач 156.911,24	40.000,00	100.00	

- Успешност реализације: 130,75%

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1. Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности

Резерват Увац д.о.о. је током 2022. године радио на промоцији заштићеног подручја, а запослени су се трудили да на што бољи начин прикажу основне вредности СРП "Увац". Вршена је промоција одрживог коришћења заштићеног подручја кроз научно - истраживачки и образовни рад, као и рекреативни и еколошки приступ развоју туризма. До 2018. године Резерват Увац д.о.о. је вршио константну медијску промоцију заштићеног подручја, у сарадњи са Туристичком организацијом "Златар" из Нове Вароши тако што су на билбордима приказивани најатрактивнији делови заштићеног подручја у Београду, Новом Саду, Златибору, поред магистралног пута М23. Упоредо се вршила промоција путем званичног сајта и гостовањима у емисијама које промовишу одрживи туризам. Последње две године на промоцији се радило са мањим интензитетом потенцирајући одрживи еко туризам.

Резерват Увац д.о.о. је током 2022. године вршио штампање улазница за посетиоце, са фотографијама на "предњој" страни, и са основним правилима понашања у резервату на "полеђини" улазнице. Штампане су дозволе за рекреативни риболов и режими риболова. Као што је то био случај у годинама за нама тако је и крајем 2022. године извршено је штампање тематског календара са фотографијама птица које насељавају подручје и фотографијама географских предела резервата. Утрошена средства за ове активности приказана су у табели која следи:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
386.040,00	300.000,00	12 8,68	
Управљач:	300.000,00	100,00	SKVIART STUDIO MRS, FENIX

386.040,00		ТЕКС 454 , НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ, ГРАФИКА ВРАНИЋ КРАЉЕВО...
------------	--	--

- Успешност реализације: 128,68%

Резерват Увац д.о.о. је плаћао закуп домена за интернет сајт: www.uvac.org.rs. Основне информације и вести са Увца, као и ценовници услуга, мапе, фотографије, на поменутом сајту су редовно ажуриране. Сајт је редизајниран. Корисници сајта имају информације о раду Резерват "Увац" д.о.о., а и о могућностима туристичке посете и обиласка заштићеног подручја.

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
0,00	200.000,00	0.0	
Управљач: 0,00	200.000,00	0.00	

2. Задаци и активности на развоју одрживог туризма

2.1. Смернице за развој одрживог туризма

Поред примарних активности на чувању, унапређењу и промоцији заштићеног природног добра Специјални резерват природе "Увац", Резерват Увац д.о.о. се током 2022. године бавио и пријемом посетилаца, односно организовањем обилазака резервата.

И у 2022. години, након спроведеног Јавног позива за доделу права коришћења сопственог пловила за обављање панорамског разгледања или крстарења Увачким или Златарским језером, потписани су уговори са предузетницима и привредним друштвима који су испуњавали услове. Како је био већи број пловила од оптималног броја чамаца према условима које је дао ЗЗПС, поласци су организовани сваки други дан. Због ниског водостаја полазили су само из правца Нове Вароши, тј. са бране на Растокама. Са локалитета Маркова раван нису се организовали поласци јер није било воде. Два уговарача, а која су "прошла" на конкурс за возњу посетилаца Златарским језером, одустала су од потписивања уговора, а тиме и од обављања ове делатности, због изузетно ниског водостаја, а што је проузроковало слабо интересовање туриста за обилазак Златарског језера.

Од 2021. године почела је пуна примена Правилника о техничким правилима за чамце, пловећа тела и плутајуће објекте („Службени гласник РС“ бр.35/18). Применом истог већина пловила на водама заштићеног подручја која су регистрована за јавни превоз путника, на редовном прегледу нису испуњавала критеријуме за продужење регистрације и самим тим онемогућена је њихова даља употреба за превоз туриста. Поред приватних предузетника и Резервату Увац д.о.о., управљачу заштићеног подручја, је ван употребе стављено свих пет чамаца са којима је вршен превоз посетилаца. Овим је Резерват Увац д.о.о. остао без значајних финансијских средстава.

Током 2022. године организован је знатно мањи број туристичких посета резервату у поређењу са претходним годинама. Продато је свега

6000 улазница у резерват за одрасле и 90 улазница за децу, што је за више од 110% мање у односу на 2021. годину и око 200% мање у односу на 2020. годину. Разлог за овај "пад" је, преваходно, изузетно низак водостај увачких језера у претходних годину дана, а што је проузроковало укидање полазака са локалитета Маркова Раван (једноставно, језеро је "пресушило"), општина Сјеница, а са кога је претходних година реализован највећи број полазака.

Велики број власника теренских возила и квадова обилазе језера, видиковце и цело подручје. Свакако, недостаје одређен број чувара како би се подручје могло обићи и контролисати у целости.

Локалном становништву, бројним "викендашима" и њиховим гостима, рекреативним и спортским риболовцима, као и лицима која само "сврате" на неки од пунктова који се и иначе налазе на јавном путу (магистралном или општинском), нису наплаћиване улазнице.

Чувари Резерват Увац д.о.о. су, поред својих чуварских послова, вршили прихват посетилаца и имали улогу водича.

2.2. План деловања за заштићено подручје у функцији развоја одрживог туризма

На Кокином Броду Резерват Увац д.о.о. поседује Визиторски центар. Исти још нема употребну дозволу, па је, за сада, још увек у "ограниченој" функцији.

Резерват Увац д.о.о. поседује и монтажни објекат, тзв. инфо пулт на Растокама. Инфо пулт има функцију пријема посетилаца, упознавања истих са СРП "Увац" и режимима понашања у истом.

Извршена је поправка и обезбеђивање пешачке стазе Трупова коса - Равни крш и поправка и обезбеђивање пешачке стазе Оштра коса - Велики врх.

Током 2021. године Управа за безбедност пловидбе је током редовног прегледа чамаца за превоз туриста Увачким (Сјеничким) језером констатовала да због дебљине лима од ког су сачињени чамци не задовољавају техничке услове за регистрацију за превоз путника у туристичке сврхе. Тако је управљач, Резерват Увац д.о.о остао без пет пловила и могућности да превози туристе чамцима које већ поседује. Ово је условило потребу за набавком нових чамаца и мотора. Иста је планирана у 2022. години. Проблем је представљала чињеница да у Србији нема довољан број произвођача адекватних туристичких пловила, односно произвођача који могу да израде пвило у складу са важећим законским и подзаконским прописима, и које може да се региструје код надлежне лучке капетаније за јавни превоз путника. Почетком децембра месеца 2022. године, расписана је набавка (отворени поступак) за набавку туристичких пловила. Добили смо свега две понуде, ни једна од наведених није прихватљива, па је поступак набавке обустављен, доношењем Одлуке о обустави поступка. Имајући у виду напред речено, то набавка туристичких пловила није реализована у 2022. години, исту планирамо у првој половини 2023. године.

Остварени расходи	Планирани расходи	%	Извршилац посла:
-------------------	-------------------	---	------------------

(динара): 0,00	(динара): 4.300.000,00	0,00	
МЗЖС: 0,00	2.500.000,00	0.00	/
Управљач 0,00	1.800.000,00	0.00	

- Успешност реализације: 0.00% (напред наведени разлози)

Резерват Увац д.о.о. је, после спроведеног поступка у складу за Законом о јавним набавкама извршио набавку два ванбродска мотора за туристичка пловила. Утрошена средства за ове активности приказана су у табели која следи:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
952.832,00	1.900.000,00	50.14	
МЗЖС: 600.000,00	1.100.000,00	62.97	ПЛАТНЕР ДОО из Бачке Паланке
Управљач 352.832,00	800.000,00	37.03	

- Успешност реализације: 50,14%

VII САРАДЊА

1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Резерват Увац д.о.о. има добру сарадњу са локалним становништвом, које све више увиђа значај ЗП и поштује прописане режиме заштите. Представници резервата разговарају са мештанима и труде се да им помогну, када год су у могућности.

Најпозитивнији вид сарадње са становништвом, како локалним тако и са подручја суседних општина, је преузимање угинуле стоке са имања пољопривредника и одвоз исте на хранилиште за белоглаве супове. Овај вид сарадње решава низ проблема (комуналних, еколошких) на обострану корист.

Управљач је показао разумевање и добру вољу да, поштујући мере и ограничења која је дао ЗЗПС, омогући заинтересованим мештанима а који испуњавају све законом предвиђене услове, да се баве превозом туриста на увачким језерима. На овај начин се десетине мештана додатно упосли у току летње сезоне.

Истина, понекад долази и до одређених проблема.

2. Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

Као управљач СРП "Увац", Резерват Увац д.о.о. се трудио, да успостави добре партнерске односе са свим релевантним институцијама и организацијама, а у циљу квалитетније и ефикасније заштите и развоја заштићеног подручја.

Резерват Увац д.о.о. већ много година уназад негује добре односе са Електропривредом Србије (конкретно са ПД "Дринско-лимске ХЕ"), "Електромрежом Србије" А.Д., ЕДБ Краљево, ЈП "Телеком Србија", ЈП "Србијаводе" и ЈП "Србијашуме", на пословима очувања вода и шума.

У циљу испуњења планова и задатака, Резерват Увац д.о.о. је активно сарађивао са општинским управама Нове Вароши и Сјенице, посебно са катастарским, грађевинским и комуналним општинским службама и инспекцијама. Мишљења смо да ова сарадња може и мора да буде боља, посебно када је у питању комунална инспекција, везано за решавање проблема у вези са камп кућицама. Наравно, сарађивали смо са ТО "Златар" из Нове Вароши (о чему је напред било више речи), као и са туристичком организацијом општине Сјеница, са којима сарадња може да буде још боља. У сарадњи са овим службама идентификована су питања заштите и развоја која треба заједнички решавати (отпадне воде Сјенице, Кокиног Брода), а посебна пажња посвећена је регулисању односа у области спречавања "дивље" градње и планског уређења простора на територији резервата.

3. Сарадња са невладиним организацијама

Као потврда добре сарадње са удружењима грађана, медијима, донета је уредба о условној забрани лета хеликоптера и беспилотних летелица изнад заштићеног подручја.

Успостављена је добра сарадња са ловачким и риболовачким удружењима из Нове Вароши, Сјенице, Златибора. Управљач сарађује и са другим удружењима и организацијама, како спортским, тако и хуманитарним, подржава и промовише спортске активности и манифестације. Дугогодишња добра сарадња са Фондацијом за заштиту птица грабљивица из Београда резултирала је и конкретним активностима везано за спашавање повређених птица из разних делова света.

4. Међународна сарадња

Епидемиолошка ситуација у нашој земљи и свету утицала је током последње две године на реализацију планираних активности које се тичу међусобне сарадње управљача заштићеним подручјима како у земљи, тако и ван наших граница. И у 2022. години углавном се сарадња свела на електронску комуникацију и размену искустава.

У оквиру пројекта WWF - Заштићена подручја за природу и људе укључене су још две сеоске школе. Једна са подручја општине Нова Варош, сеоска школа у Радоињи, и основна школа у Сјеници.

5. Организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења

Резерват Увац је члан Удружења заштићених подручја Србије. Активности удружења су, и током 2022. године, биле веома скромног интезитета.

У табели која следи су приказани трошкови за чланарину:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
15.000,00	200.000,00	7.50	
Управљач 15.000,00	200.000,00	7.50	

6. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Резерват Увац д.о.о. се током целе године трудио да на што бољи начин прикаже своје основне вредности и лепоте, на темељима одрживог коришћења вредности заштићеног подручја, посебно афирмишући научно-истраживачки и образовни рад, као и рекреативни и еколошки приступ развоју туризма.

Активно смо сарађивали са медијима, и писаним и електронским. У 2022. години снимљено је пар емисија које су емитоване на телевизијама са националном фреквенцијом, као и локалним телевизијама. У емисијама је јавности представљено заштићено подручје, рад чуварске службе на терену у свим временским приликама, тешкоће са којима се сусрећу, проблеми загађивања подручја, дивље градње, као и разни промотивни прилози и репортаже везани за популацију белоглавих супова, биодиверзитет, предеоне карактеристике, спелеолошке објекте итд.

Настављена је сарадња са локалним штампаним медијима и са дописницима дневних новина у земљи. О СРП "Увац" су лепо и афирмативно писали и бројни часописи и магازини. Указивало се и путем штампаних и електронских медија и на проблеме и факторе ризика који негативно утичу на заштићено подручје. Резерват су посећивали еминентни фотографи, дописници, представници међународних организација, као и личности из јавног живота којима су у непосредном контакту презентоване вредности и лепоте СРП "Увац".

Све наведене активности имале су за циљ информисање јавности о СРП "Увац", обавештавање о правилима понашања у резервату, размену знања и искустава, промоцију одрживог развоја подручја, те успостављање будуће сарадње и партнерстава.

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Током претходних година набављена су основна средства за противпожарну заштиту. Такође, сви запослени су прошли основну противпожарну обуку и добили одговарајуће сертификате. Током 2022. године није било пожара у границама заштићеног подручја.

Јубиларне награде - Отпремнине

Резерват Увац д.о.о. је током године исплатио једном запосленом отпремнину за пензију - остварени трошкови за исплату отпремнине за пензију:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
228.541,00	300.000,00	76,18	
Управљач: 228.541,00	300.000,00	100,0 0	

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Резерват Увац д.о.о. је на пригодан и скроман начин обележио важне датуме за заштиту животне средине, у складу са прописаним мерама заштите у условима епидемије. Посебна пажња је посвећена обележавању 11. априла - Дана заштите природе, 05. јуна - Дана заштите животне средине и 07. септембра - Дана лешинара.

4.Израда планских докумената

Према Закону о заштити природе, управљач доноси план управљања за период од десет година. Раније донет План управљања Резервата Увац д.о.о. истиче крајем 2022. године. Извештај о остваривању Плана управљања за период 2013.-2022. година је послат МЗЖС половином децембра месеца 2022. године. Резерват Увац д.о.о треба да донесе нови План управљања за период 2023.-2032. година - израда истог је у завршној фази. Истим се одређује начин спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице, уз уважавање потреба локалног становништва. За израду ових докумената ангажована је стручна кућа које се бави израдама планских докумената и пројеката.

- Остварени трошкови за израду планских докумената:

Остварени расходи (динара):	Планирани расходи (динара):	%	Извршилац посла:
267.000,00	600.000,00	44,50	
Управљач: 267.000,00	600.000,00	100,0 0	"IDA" Ibar Development Association

ЗАКЉУЧАК

Активности управљача у 2022. години су се одвијале у складу са Програмом управљања за 2022. годину. Анализом активности планираних Програмом управљања за 2022. годину, и анализом реализованих активности, може се тврдити да је Програм управљања за 2022. годину реализован са око 75% планираних активности. Разлози због којих планиране програмске активности нису реализоване у целости су и субјективне и објективне природе. Изразито лоша хидролошка ситуација и низак ниво воде на језерима и притокама у заштићеном подручју утицао је негативно и на биодиверзитет и на приходе управљача. Значајно су били мањи приходи од туризма, рибарства, накнада за пловила. У последње две године дошло је до смене у редовима чуварске службе. Старије колеге су

одлазећи у пензију били замењени млађима. Тим запослених радника у администрацији је мали, непромењено, а обим посла све већи, недостаје и стручности и едукације у праћењу нових модела корпоративног пословања као и нових прописа и технолгија.

На реализацију планираних активности утицали су и спољни фактори, за неке активности су недостајала финансијска средства. Екстерни фактори и светска економска криза утицали су такође и на пословање Друштва. Број страних туриста се смањио, као и укупан број посетилаца, што је утицало на остварене приходе управљача.

ДРИ је вршила контролу рада у Резерват Увац д.о.о. и у свом раду објавила извештај на званичном сајту.

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

I ПРИХОДИ		
	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства буџета Републике Србије	
	Министарство заштите животне средине – Уговор о суфинасирању Програма управљања СРП "Увац" за 2021. годину (Уговор, бр. 401-00-395/21-04, од 23.03.2021. год.);	1 1.870.000,00
2.	Сопствени приходи	
	• Приходи од услуга вожњи посетилаца чамцима	767.200,00
	• Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја: електропривреда, телеком, за чамце, понтоне, камп кућице...	10.274.427,75
	• Приходи од дозвола за рекреативни риболов	3.133.000,00
	• Приходи од улазница у заштићено природно добро	621.250,00
	Сопствени приходи УКУПНО:	1

		4.795.877,75
3.	Средства од издавања покретних и непокретних добара под закуп	
	• Издавање покретних и непокретних добара под закуп	0,00
4.	Средства донација, поклона и помоћи	
	• Донације	0,00
5.	Остала средства	
	• Административне забране и приспеле камате	0,00
УКУПНО ПРИХОДИ		26.665.877,75

Укупни приходи Резерват Увац д.о.о., у 2022. години износе **26.665.77,75** динара, од тога, **приходи од накнада** за коришћење заштићеног подручја (укључујући и приходе од накнада за чамце, понтоне и камп кућице, као и приходе од улазница) износе **10.274.427,75** динара. **Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја** износе **38,53%** укупних прихода.

II РАСХОДИ		
облас т	Врста трошкова	Износ у динарима
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	
	1.Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима	
	1.1.Чување	
	• Средства за бруто зараде чувара	5.430.940,44
	• Средства за бруто зараде рибочувара	2.170.260,09
	• Бруто зараде стручног особља	460.042,42
	• Средства за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача на пословима управљања заштићеним подручјем и материјални трошкови њиховог рада	7.216.754,15
	• Бруто накнаде члановима скупштине	1.378.977,00
	• Средства за опремање чуварске и стручне службе, свих запослених (тзв. "ХТЗ" опрема, обућа, двогледи, батеријске лампе, фото-апарати...)	148.037,20
	• Средства за гориво	3.418.943,87
	• Одржавање постојећег видео надзора	115.764,00
	1.2.Одржавање	
	• Сакупљање и одвожење отпадака са заштићеног подручја и одржавање уредности јавних објеката и површина чишћењем	168.347,76
	• Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, одржавање чистоће...)	1.295.868,88
	• одржавање визиторског центра на Кокином броду	887.832,00
	1.3.Обележавање	
	• Постављање табли упозорења, обавештења и забрана	162.000,00
	2.Управљања природним ресурсима	
	2.1.Задаци и активности на заштити белоглавог супа и осталих врста лешинара	
	• Трошкови према уговору са Ветеринарском установом "Напредак" из Ћуприје, чишћење хранилишта и дезинфекцију приколице	488.904,00
	• Уговорени трошкови за мониторинг гнезда и цензус белоглавог супа	102.000,00
	• Остварени трошкови за маркирање младунаца	300.000,00
	2.4. Задаци и активности на заштити и управљању риболовном фауном	

	<ul style="list-style-type: none"> Израда Програм управљања рибарског подручја Специјалног резервата природе "Увац" за период 	600.000,00
	2.5.Заштита спелеолошких објеката и других феномена геонаслеђа	
	2.7.Задаци и активности на заштити, развоју и управљању водама	
	III УКУПНО	2 4.344.671,81
IV	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови ихтиофаунистичких истраживања младице (лат. <i>Hucho hucho</i>) 	198.000,00
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца 	180.000,00
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за мониторинг слепих мишева 	145.000,00
	IV УКУПНО	523.000,00
V	ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	
	1. Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре, на санацији подручја	
	<ul style="list-style-type: none"> Поправка прилазних путева до хранилишта 	86.400,00
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за адаптацију стаза 	156.911,24
	<ul style="list-style-type: none"> Остварени трошкови за уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника 	159.025,00
	V УКУПНО	402.336,24
VI	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЂЕНОГ ПОДРУЧЈА	
	1.Задаци на развоју културно - образовних и информативно - пропагандних активности	
	<ul style="list-style-type: none"> штампање материјала за посетиоце, конкретно: штампање улазница у СРП "Увац", штампање дозвола за рекреативни риболов, штампање мапа резервата... 	386.040,00
	<ul style="list-style-type: none"> Интернет презентација (закуп домена, одржавање сајта...) 	0,00
	2.2План деловања за заштићено подручје у функцији развоја одрживог туризма	
	<ul style="list-style-type: none"> Набавка туристичких пловила за потребе рада чуварске службе (два катамарана и два чамца) 	0,00
<ul style="list-style-type: none"> Набавка ванбродских мотора за туристичке чамце 	952.832,00	
	VI УКУПНО	1.338.872,00

VII	САРАДЊА	
	• Уплата чланарине за чланство у удружењу заштићених подручја Србије	15.000,00
	VII УКУПНО	15.000,00
VIII	ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ	
	• Исплата отпремнине за одлазак у пензију	228.541,00
	• Израда планских докумената	267.000,00
	VIII УКУПНО	495.541,00
УКУПНО РАСХОДИ		2 7.119.421,05

Напомене:

1. У табели ПРИХОДИ, приказани су сви приходи Резерват Увац д.о.о. у 2022. год. са урачунатим ПДВ-ом, укључујући средства субвенција од стране министарства;
2. У табели РАСХОДИ, приказани су само расходи везани за активности и радове које се односе на остваривање Програма управљања за 2022. годину без расхода који се односе на обавезе по основу пословања друштва (повраћај неискоришћених средстава субвенције 2.847.959,00 динара, порези, судске таксе, накнаде за коришћење заштићеног подручја...).

Резерват Увац д.о.о.

Миљка Дучић, в.д. директора